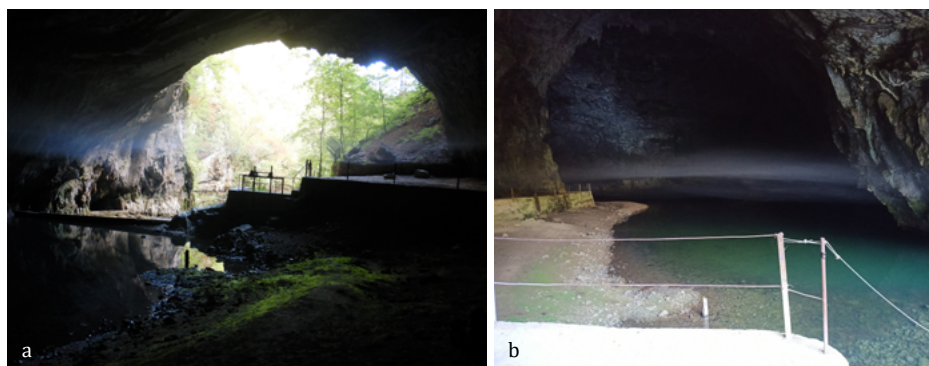

Nekaj novega znanja o netopirjih v Planinski jami

Eva Pavlovič, Dren Dolničar, Samo Grgurevič, Primož Presetnik

Planinska jama je prostorna jama, ki jo netopirji kot svoje zatočišče uporabljajo v vseh letnih časih, a se čez leto spreminjata njihovo število in vrstna sestava. Zaradi večjega števila vrst netopirjev v Planinski jami potekata zimski in poletni monitoring tega zatočišča (Presetnik in sod. 2007–2022), večkrat pa so popisi netopirjev v njej potekali tudi v sklopu drugih raziskav in dogodkov (npr. Presetnik 2018). V Planinski jami je bilo tako do sedaj zabeleženih 14 vrst netopirjev (Presetnik 2018), z našimi popisi pa se je ta številka povzpela na 15.

SLIKA 51. a) Pogled iz Planinske jame (foto: Eva Pavlovič) in b) z vhoda v notranjost jame (foto: Dren Dolničar).

V želji po občasni lažjih in krajših terenih smo se v letih 2021 in 2022 v to jamo petkrat odpravili prešteti netopirje (Tabela 7). Njihovo število smo si zapisovali ločeno za tri dele jame: vhodni del, ki je obsegal dele od vhoda do prvih vrat; srednji del od začetka mosta pri prvih vratih do drugih vrat in globlji del, ki je potekal od drugih vrat do konca prehodne steze v globlinah Pivškega rokava. Trikrat smo netopirje prešteli samo na vhodnem delu, dvakrat pa smo pregledali tudi ostale lažje dostopne dele jame za prvimi vrati. Skupaj smo v jami našli deset vrst netopirjev (Tabela 7): malega podkovnjaka (*Rhinolophus hipposideros*), velikega podkovnjaka (*R. ferrumequinum*), ostrouhega netopirja (*Myotis blythii*), ki je nova vrsta za jamo, dolgonosega netopirja (*M. capaccinii*), obvodnega netopirja (*M. daubentonii*), malega netopirja (*Pipistrellus pipistrellus*), navadnega mračnika (*Nyctalus noctula*), poznega netopirja (*Eptesicus serotinus*), širokouhega netopirja (*Barbastella barbastellus*) in dolgokrilega netopirja (*Miniopterus schreibersii*), od katerega smo našli le kosti.

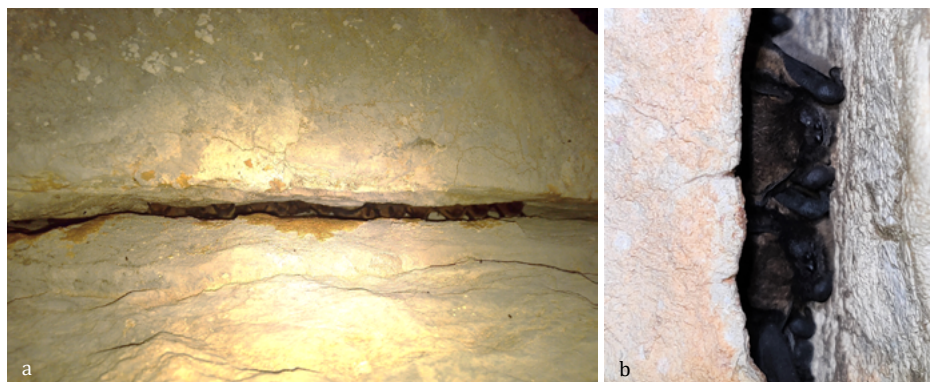
V vhodnih delih jame smo z izjemo majskega pregleda navadno opazili nekaj malih podkovnjakov, večje število pa smo ob obeh pregledih cele jame našli v srednjem delu. V različnih delih jame smo občasno našli tudi manjše število velikih podkovnjakov.

TABELA 7. Najdene vrste netopirjev v Planinski jami v letih 2021 in 2022 glede na različne dele jame. (Pregledani del jame: Vh – vhodni del jame do prvih vrat, Sr – srednji del jame med prvimi in drugimi vrati, Gl – globlji del jame za drugimi vrati, Σ – seštevek vseh najdenih netopirjev ob obisku; Vrsta: Rh – *R. hipposideros*, Rf – *R. ferrumequinum*, Mm/bl – *M. myotis/blythii*, Mb – *M. blythii*, Mc – *M. capaccinii*, Md – *M. daubentonii*, Pp – *P. pipistrellus*, Nn – *N. noctula*, Es – *E. serotinus*, Bb – *B. barbastellus*, Mis – *Mi. schreibersii*, Vesp – Vespertilionidae, gruča – gruča netopirjev *M. capaccinii*/*Mi. schreibersii* + *M. myotis/blythii*; M – samec, F – samica, sad – odrasel spolno nezrel osebek, ad – odrasel spolno zrel osebek, "–" – vrste ob obisku nismo zaznali.)

Vrsta	27. 2. 21	4. 12. 21	26. 2. 22				14. 5. 22	10. 9. 22			
	Vh.	Vh.	Vh.	Sr.	Gl.	Σ	Vh.	Vh.	Sr.	Gl.	Σ
Rh	7	6	6	26	6	38	-	2	11	-	13
Rf	-	-	-	1	3	4	1	2	1	-	3
Mm/bl	-	2	2	-	-	2	1	2	-	-	2
Mb	-	-	-	-	-	-	1 M	-	-	-	-
Mc	1 ad F	1	-	2	-	2	-	-	-	-	-
Md	-	-	1 sad F	-	-	1	1	1 ad M	-	-	1
Pp	74, 1 M	126	163	12		175	-	-	-	-	-
Nn	1	2	2, 1 sad F	-	-	3	-	-	-	-	-
Es	1	3	4	-	-	4	-	1 ad M	-	-	1
Bb	-	1	-	9		9	-	-	-	-	-
Mis	-	-	-	-	-	kosti	-	-	-	-	-
Vesp	-	3	4	-	-	4	-	3	2	-	5
gruča	-	-	-	-	-	-	-	-	150	-	150

Posebno pozornost smo namenili špranjam v vhodnem delu jame. V njih smo na stropu videli posamične navadne/ostrouhe netopirje, enega izmed njih pa smo tudi ujeli in ugotovili, da gre za samca ostrouhega netopirja. To je prva najdba ostrouhega netopirja v Planinski jami, saj so bili pred tem vsi preverjeni netopirji navadni netopirji (Presetnik 2018). Najdba ostrouhega netopirja pa ni presenetljiva, saj so bili posamezniki nedolgo tega že opaženi v bližnji cerkvi sv. Marjete v Planini (osebni neobjavljeni podatek, 17. 10. 2020), poznan pa je tudi precej starejši podatek iz okoliške jame Mačkova (Kryštufek & Červený 1997).

V špranjah vhodnega dela smo opazili tudi posamezne dolgonoge, obvodne in pozne netopirje, v mrzlih mesecih pa tudi do tri navadne mračnike. Dva dolgonoga netopirja, opažena februarja 2022 na steni v srednjem delu jame v Tihem rovu, sta se glede na njuno vedenje morda tudi parila, saj je ena žival visela na hrbtu druge, medtem pa sta bili obe živali budni, se oglašali in premikali. Ker smo ju z našo prisotnostjo zmotili, sta kmalu odletela. Pozimi smo v špranji pri mostu takoj za prvimi vrati našli gručo štirih širokouhih netopirjev, v bližini pa še nekaj posameznikov. V srednjem delu jame smo našli tudi kosti dolgokrillega netopirja.

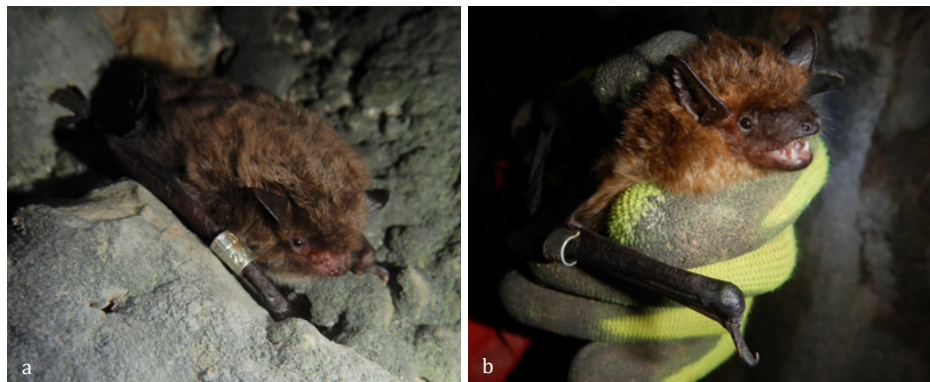
SLIKA 52. a) Gruče malih netopirjev (*Pipistrellus pipistrellus*) v špranjah začetnega dela Planinske jame (foto: Dren Dolničar, Eva Pavlovič).

V mrzlem delu leta smo v špranjah vhodnega dela in začetku srednjega dela našli tudi gručo do 26 malih netopirjev. Skupno število prešteti malih netopirjev se je med obiski zelo razlikovalo (75–175). Večina malih netopirjev je bila med obiskom budnih, kar sklepamo po tem, da so se oglašali, še preden smo prišli do njih. V maju in septembru malih netopirjev v njihovih običajnih zimskih razpokah nismo opazili, prav tako pod razpokami nismo našli svežega gvana ali pa jih slišali kjerkoli v jami. Zato predvidevamo, da v tem času mali netopirji teh razpok ne uporabljajo, lahko pa bi uporabljali druge, višje in bolj oddaljene, razpoke v jami ali v steni pred jamo.

Med septembrskim pregledom smo v srednjem delu jame nad kupom gvana visoko na stropu videli tudi gručo netopirjev. S pomočjo štetja po fotografiji smo ocenili, da je šlo za gručo najmanj 150 netopirjev, vendar zaradi slabe kvalitete slike netopirjev nismo mogli določiti do vrste ali vrst. V jami se poleti občasno pojavljajo gručo dolgonogih in dolgokrilih netopirjev, zato predvidevamo, da gre za eno izmed teh dveh vrst oz. mešano gručo obeh vrst, med njimi pa bi lahko bili tudi posamezni navadni in ostrouhi netopirji. Priporočamo, da se v prihodnosti v tem času jamo večkrat obiše z dobrim daljnogledom in fotoaparatom ter se poskusi razrešiti vprašanje, za katero oz. katere vrste gre.

Ob zadnjem pregledu sta nas zelo razveselila dva obročkana netopirja, ki smo ju našli v špranjah kapnika takoj pri vходу jame. Prvi je bil odrasel samec obvodnega netopirja z obročkom SLO 1A 2270, ki je bil že kot odrasel obročkan 28. 9. 2009 nad Unico pod Ravbarjevim stolpom med vzorčenjem za ugotavljanje morebitne prisotnosti netopirskih lyssa virusov (EBLV), kar pomeni, da je bil ob drugi najdbi star najmanj 13 let (CKFF 2022). V sosednji špranji pa se je skrival obročkani samec poznega netopirja z obročkom SLO 1A 4682. Tudi ta je bil obročkan med vzorčenjem za ugotavljanje EBLV, in sicer 12. 7. 2011 kot mladič v cerkvi sv. Andreja v Gočah (CKFF 2022), ki je od jame oddaljena 25 kilometrov. Po podatkih Slovenskega centra za obročkanje netopirjev (CKFF 2022) je to prva najdba poznega netopirja izven mesta obročkanja pri nas in šele tretja ponovna najdba samca.

Kljub temu, da je bila jama v preteklosti že velikokrat obiskana za namene popisa netopirjev, lahko v jami še vedno najdemo kaj novega in zanimivega. Zato tudi druge netopirce spodbujamo, da naj gredo občasno na teren preverit kakšno že znano ali neznano lokacijo in s tem doprinejajo k znanju o netopirjih pri nas.

SLIKA 53. a) Obročkana obvodni netopir (*Myotis daubentonii*) in b) pozni netopir (*Eptesicus serotinus*) (foto: Eva Pavlovič).

VIRI

- CKFF (2022): Podatki Slovenskega centra za obročkanje netopirjev pri Centru za kartografijo favne in flore. [na dan 26. 9. 2022].
- Kryštufek B., Červený J. (1997): New and noteworthy records of bats in Slovenia. *Myotis* 35: 89–93.
- Presetnik P. (2018): Netopirji Planinske jame. *Glej, netopir!* 15(1): 20–24.
- Presetnik P. in sod. (2007–2022): Monitoring populacij izbranih ciljnih vrst netopirjev. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. [Naročnik: RS MOP, Ljubljana.] [<http://www.natura2000.si/natura-2000/natura-2000-v-sloveniji/monitoring/sesalci/>, na dan 26. 9. 2022].

Zapuščena hiša na prelazu Vršič – novo najdišče malega podkovnjaka v SZ Sloveniji

Janja Adamič, Blaž Kekec

23. 6. 2022 sva se z Blažem odpravila na dolgo pričakovan krajši oddih v dolino Soče. Pot do cilja je bila dolga, saj sva se vmes ustavljala na različnih lokacijah. Med drugim sva se ustavila ob jezeru Jasna in na vrhu prelaza Vršič. Še pred vrhom pa sva si ogledala Rusko kapelico, postavljeno za ruske vojne ujetnike, ki so gradili cesto na Vršič. Na poti navzdol proti dolini Soče sva ob cesti opazila opuščen tunel stare železnice. Ura se je bližala šesti popoldne in bila sva že rahlo utrujena od poti. Vseeno sem predlagala, da se na hitro ustaviva in pregledava tunel za prisotnost netopirjev. Ker nisva opazila nobenega, sva bila hitro spet na poti do cilja. Kmalu po tunelu sva ob ovinku opazila zapuščeno hišo, nekje na 1089 m n. m. (Slika 54a). Škoda bi bilo, če je ne bi pregledala, saj je bila tik ob cesti.